

ศึกษาแนวโน้มของม้าทรงเทพเจ้าจีนระหว่างปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 :กรณีศึกษาศาลเจ้าในเขตเทศบาลนครภูเก็ต

วัชรภรณ์ จีระเสถียร* และ พรรณวดี ขำจริง

สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

*aouaouaou9999@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยเพื่อศึกษาจำนวนม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีกินผักของจังหวัดภูเก็ต เกิดจากการอพยพมาของคนที่เข้ามาในจังหวัดภูเก็ต เมื่อคณะจิวจากประเทศจีนมาเปิดการแสดง ณ หมู่บ้านในทูลุ เกิดโรคภัยไข้เจ็บในหมู่บ้าน ประเพณีกินผักจึงถูกยกขึ้นมารประกอบเป็นพิธีอย่างง่าย เพื่อขอขมาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของจีน เกิดเป็นเทศกาลกินผักที่ถือปฏิบัติกันมาจนปัจจุบัน โดยมีม้าทรงหรือบุคคลที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าจีน เป็นสื่อกลางที่ดำเนินพิธีกรรม ม้าทรงมี 3 ประเภทได้แก่ ม้าทรงชาย ม้าทรงหญิง และม้าทรงพิเศษ สาเหตุของการเป็นม้าทรงได้แก่พระจับ คือ การที่เทพเจ้าจีนเข้าสู่ร่างของผู้ที่ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าจีน โดยผู้ที่ถูกเลือกไม่รู้ตัว โดยมีขั้นตอนของการประทับร่างทรงได้แก่ การไหว้เทพเจ้า การชำระร่างกาย การประทับร่างทรง การสวมใส่เครื่องแต่งกาย การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ รวมถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์ของม้าทรง และการลาพระ บริบทก่อนการประทับทรง ม้าทรงจะดำเนินชีวิตโดยปกติ แต่บริบทระหว่างการประทับทรง ม้าทรงจะมีกริยาท่าทางที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น เสียงพูดอาจจะแหบเครือ หรือมีเสียงที่ห้าว ข้อปฏิบัติของการเป็นม้าทรงจะต้องรักษาความสะอาดของร่างกาย รักษาศีล 5 และประพฤติตนดีทั้งกายและใจ การศึกษาจำนวนม้าทรงของในปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2560 โดยมีศาลเจ้าจำนวน 5 แห่งดังนี้ ศาลเจ้าชู้ยั้งบุนตองในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงชาย 58 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 29 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรง 87 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงชาย 62 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 42 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรง 104 คน และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงชาย 62 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 43 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวน 105 คน ศาลเจ้าเจ่งอ่องในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงชาย 81 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 18 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรง 99 คน ปีพุทธศักราช 2559 มีจำนวนม้าทรงชาย 86 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 21 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรง 107 คน และปีพุทธศักราช 2560 มีจำนวนม้าทรงชาย 87 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 23 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรง 110 คน ศาลเจ้าจู้ยั้งเต้าโบ้เก้ง ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนม้าทรงชาย 712 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 351 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรง 1,063 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงชาย 804 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 415 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรง 1,219 คน และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงชาย 896 คน มีจำนวนม้าทรงหญิง 452 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรง 1,348 คน ศาลเจ้าหลิมฮู้ไ้ซู้ ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงชาย 209 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรง 209 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงชาย 219 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรง 219 คน และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนม้าทรงชาย 220 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรง 220 คน และแนวโน้มของม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 พบว่ามีอัตราที่เพิ่มขึ้นในทุกปีดังนี้ ศาลเจ้าชู้ยั้งบุนตอง มีจำนวนม้าทรงในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 29.39 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 35.14 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 35.47 ศาลเจ้าเจ่งอ่อง ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.32 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 33.86 และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 34.82 ศาลเจ้าจู้ยั้งเต้าโบ้เก้ง ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 1,063 คน คิดเป็นร้อยละ 29.28 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 1,219 คน คิดเป็นร้อยละ 33.58 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 1,348 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 ศาลเจ้าหลิมฮู้ไ้ซู้ ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 33.79 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 33.96 และศาลเจ้าปางเหลียงเต้าบู้เก้ง ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 31.74 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนม้าทรงจำนวน 419 คน คิดเป็นร้อยละ 35.76 ปัจจัยที่ส่งผลให้

แนวโน้มของม้าทรงเพิ่มขึ้น คือ ปัจจัยด้านสังคม การปลูกฝังและการอบรมขัดเกลาภายในครอบครัวทำให้ลูกหลานของชาวจีนได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพชน และเนื่องด้วยประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตมีคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมาก กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในรุ่นต่อมาได้เป็นแกนนำหลักของชุมชนในการจัดพิธีกรรมจวบจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ม้าทรง เทพเจ้าจีน ภูเก็ต

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความแตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่น ๆ ตรงที่มนุษย์นั้นมีสติปัญญา มีวัฒนธรรม มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา และมนุษย์ไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียวได้ ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มนุษย์อยู่รวมกันในกลุ่มย่อมต้องหาสิ่งควบคุมเพื่อความสงบสุขของคนในสังคม ประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีมนุษย์ในสังคมได้สร้างขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์แบบแผน ประเพณีถือศีลกินผักในจังหวัดภูเก็ต เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อระบบความเชื่อของผู้คนในจังหวัดภูเก็ตอย่างมาก โดยเทพเจ้าจีนจะลงมาประทับร่างม้าทรงทุกในเทศกาลกินผักหรือในโอกาสต่าง ๆ ปัจจุบันพบม้าทรงจำนวนมาก หลากหลายรูปแบบ หลากหลายความเชื่อ โดยอาการของคนจะเป็นม้าทรงจะมีลักษณะที่แตกต่างจากบุคคลปกติ คือ มีอาการสั่น ตบโຕະ หัวเราะเสียงดัง ก่อนจะใช้อาวุธประจำกายแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ อาทิ ไข้ มีตาดำที่มึนแหว่งปาก แหว่งคอ และส่วนต่างๆ ของร่างกาย ในปัจจุบันมีคำถามของผู้คนในสังคมเกิดขึ้นมากมายเกี่ยวกับความเชื่อของม้าทรง เช่น จะเชื่อได้อย่างไรว่าบรรดาม้าทรงมีเทพเจ้าประทับอยู่ในร่างจริง หรือเป็นกลลวงที่ใช้เทคนิคหลอกตาประชาชน รวมไปถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาททำให้ความน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิม และเกิดความไม่น่าเชื่อถือในม้าทรงเกิดขึ้น ความเชื่อเรื่องของม้าทรงในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัย ซึ่งม้าทรงมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาจิตใจของประชาชนในสังคมให้ดีขึ้น จึงศึกษาแนวโน้มของม้าทรงเทพเจ้าจีนของชาวภูเก็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับจำนวนของม้าทรง ขั้นตอน พฤติกรรมความเชื่อ และทัศนคติต่าง ๆ ของร่างทรง และทำให้สามารถประมวลแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าทรงและร่างทรงได้อย่างเป็นระบบระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาม้าทรงในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ซึ่งเป็นบริเวณที่มีประชาชนชาวภูเก็ต และต่างจังหวัด เดินทางมาร่วมประกอบพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก และเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ในสังคมอย่างรวดเร็ว ว่าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของประเพณี ส่งเสริมบทบาทของม้าทรงในการพัฒนาสังคม เข้าใจขั้นตอนแบบแผนความเชื่อที่มีการปฏิบัติมาและเพื่อสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวโน้มของม้าทรงเทพเจ้าจีนระหว่างปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 :กรณีศึกษาศาลเจ้าในเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 เพื่อศึกษาแนวโน้มของม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ บทความ เอกสาร รายงานการวิจัยและระบบสารสนเทศ เพื่อศึกษาจำนวนม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 ได้แก่ ประวัติประเพณีกินผักของจังหวัดภูเก็ต ความหมายของม้าทรง ประเภทของม้าทรง สาเหตุของการเป็นม้าทรง ขั้นตอนของการประทับร่างทรง บริบทก่อนการประทับทรง บริบทระหว่างการประทับทรง ข้อปฏิบัติของการเป็นม้าทรง ประโยชน์ของการเป็นม้าทรง และจำนวนของม้าทรง และการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจาก หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ บทความ เอกสาร รายงานการวิจัยและระบบสารสนเทศ เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์หาประเด็นข้อมูลที่มีความสนใจ และมีความเกี่ยวข้องกับแนวโน้มของม้าทรงเทพเจ้าจีน

ผลและอภิปรายผล

ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาจำนวนม้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 พบว่าการกินผักในเทศกาลเดือน 9 ตามปีจันทรคติของชาวจีนเป็น ลัทธิความเชื่อของชาวจีนฝ่ายใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลุ่มวัฒนธรรมหลังหนาน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาลุ่มดาวปักเต๋า ซึ่งในทางดาราศาสตร์ดาวปักเต๋าจะเป็นกลุ่มดาวฤกษ์จำนวนเจ็ดดวงที่เรียงตัวเกาะกลุ่มบนท้องฟ้าและสามารถมองเห็นได้เฉพาะผู้ที่อยู่

ทางเหนือของเส้นศูนย์สูตร เป็นรูปทรง “เต้า” หรือ กระบะดวงที่มีด้ามจับ โดยหมูดาวนี้คนไทยภาคกลางจะเรียกว่า “ดาวจระเข้” และชาว ล้านนาเรียกว่า “ดาวช้าง” ส่วนฝรั่งเรียกว่า “ดาวหมีใหญ่” (Ursa Major) โดยชาวจีนในอดีตได้อาศัย หมูดาวปักเต้านี้ในการหาตำแหน่งดาวเหนือ ซึ่งจำเป็นต่อนักเดินเรือและกองคาราวานในทะเลทราย ยามค้าสินค้า และยังใช้ประโยชน์ในการบอกเวลาไม่ยอมรวมถึงการกำหนดเวลาที่จะทำการเพาะปลูกเตรียมการเก็บเกี่ยวด้วย คุณูปการดังกล่าวจึงส่งผลให้หมูดาวปักเต้าอยู่ในฐานะที่ได้รับการกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นการทดแทนคุณ แต่ด้วยหลักคิดตามคำสอนของลัทธิอินหลาง เลขเจ็ดถือเป็นเลขอัปมงคล เพราะเป็นเลขเกี่ยวกับความตายหรือการพลัดพราก ดังนั้นหมูดาวปักเต้าทั้ง เจ็ดจึงถูกจัดให้เป็นเทพผู้กำหนดดวงชะตาของบุคคล ต่อมาในปลายราชวงศ์ซ่ง ผู้นำทางศาสนาใน เวลานั้นจึงได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับดาวปักเต้า โดยการเพิ่มเติมจำนวนดวงดาวของหมูดาวปักเต้าขึ้นอีกสองสวดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของรณีสต์ สุวัฒน์มหาธรรม, 2549 การกินผักของชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้ศรัทธาต่างสละกิจโลภกียวัตรและบำเพ็ญทาน บริโภคแต่อาหารผักและผลไม้ แต่งกายนุ่งขาวห่มขาว งดเว้นไม่ทำกิจใด ๆ อันนำมาซึ่งการเบียดเบียนเดือดร้อนแก่สัตว์ทั้งปวง โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติในพิธีกรรมบางอย่างที่ยังคงยึดถืออย่างเดียวกับที่ปฏิบัติมาในอดีต บางอย่างก็เสริมขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ส่วนคุณค่าที่ได้รับจากการเข้าร่วมงานประเพณีกินเจ คือการแสดงออกถึง ความเคารพบรรพบุรุษเป็นการฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์รู้จักประหยัด ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คนที่ไปร่วมงาน ซึ่งไม่ว่าคนจนหรือคนรวยต่างต้องปฏิบัติเหมือนกัน และรวมถึงการมีสุขภาพที่ดีด้วย จึงทำให้จำนวนผู้เข้าร่วมงานมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของวิรัตน์ แก้วแทน, 2537 การเข้ามาเป็นผ้าทรงมีสาเหตุ 2 ประการก็คือ เพื่อต้องการต่อดวงชะตาให้ผู้ที่ชะตาขาด แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องตาย เทพเจ้าจันจะเข้าประทับร่างทรงเป็นการช่วยเหลือต่ออายุให้ และผู้ที่มิเทพเจ้าจันคุ้มครอง หรือบ้านที่มีการสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษต้องให้ลูกหลานรับช่วงต่อ การเข้ามาเป็นผ้าทรงทำให้การดำเนินชีวิตมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งในด้านร่างกาย ความคิดจิตใจ และสังคม โดยเชื่อว่าการเป็นผ้าทรงจะช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งไม่ดี รักษาโรคร้ายไขเจ็บ บันดาลความเจริญรุ่งเรืองในการประกอบอาชีพ และอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเอง ในด้านสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมของผ้าทรง เกิดการพบปะกับกลุ่มคนต่าง ๆ และเกิดความสัมพันธ์ตามมามากมาย ด้านสุขภาพพิธีการกินผักจำเป็นต้องรับประทานอาหารตามหลัก ผู้ที่เข้ามาเป็นผ้าทรงจะต้องเข้าร่วมปฏิบัติตามหลักพิธีคือการกินผัก ซึ่งทำให้มีสุขภาพแข็งแรงและได้รับการขับสารพิษออกจากร่างกาย และด้านจิตใจเชื่อว่าการกินผัก ละเว้นจากการบริโภคเนื้อสัตว์ คือการถือศีลอย่างหนึ่งจึงทำให้จิตใจสงบ ทำให้มีสติมั่นคง มีสมาธิแน่วแน่ ไม่ประมาทเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และการดำเนินชีวิต

ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวโน้มของผ้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 พบว่าการเข้าร่วมประเพณีกินผัก รวมทั้งภูมิสำเนาของศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการนับถือตามบุคคลใกล้ชิด ตั้งแต่ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน นอกจากนี้ประเพณี กินผักหรือการถือศีลกินเจ ยังเป็นประเพณีที่มีผลต่อการรักษาสุขภาพของประชาชน จึงทำให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมนี้ซึ่งโดยภาพรวมแล้วทำให้เกิดประโยชน์ในมิติของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของชุมชนด้วย แต่ขณะเดียวกันก็พบว่า ประเพณีและพิธีกรรมนี้มีจุดอ่อนที่น่าเอากการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ขององค์พระที่มาประทับทรง ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิญญาณไปสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด นอกจากนี้การแห่พระออกจากศาลเจ้าเพื่อเยี่ยมเยือนประชาชนของศาลเจ้าต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันแต่จัดพิธีต่างวันกัน ทำให้เกิดปัญหาด้านการจราจรภายในพื้นที่ของชุมชน รวมทั้งมีการใช้ประทัดจำนวนมาก และมีความรุนแรงขบถอยู่ภายในศาลเจ้าซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของเสาวภา ไพทยวัฒน์, 2542 ในส่วนของเงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลต่อบทบาทและการดำรงอยู่ของผ้าทรงในศาลเจ้านั้นพบว่า การดำรงอยู่ของผ้าทรงที่ผ่านมาก่อเกิดจากการนำเอาความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนา มาเชื่อมโยงกันและประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ โดยอาศัยหลักการความอยู่รอดของชาวจีนและความสอดคล้องกับทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยรวม ดังนั้น ปรากฏการณ์ทางสังคมของผ้าทรงในอดีต จึงเป็นการกระทำพิธีกรรมเฉพาะภายในชุมชนที่มีกลุ่มคนเชื้อสายจีน ฮกเกี้ยนอาศัยอยู่เพื่อทำหน้าที่ในการสืบสานประเพณี และผู้เป็นผ้าทรงล้วนมีเชื้อสายจีนนอกเกียนที่มีความสามารถในการสืบสานมิตินางวิญญูณให้ปรากฏในตนเอง โดยการประพฤติตัวอย่างเหมาะสม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและชุมชน กันเป็นผลมาจากอิทธิพลของการ ชัดเกล้าทางสังคมในทุกระดับที่ต่างมีความเชื่อ ความศรัทธาในองค์เทพเจ้าของจีน จึงทำให้ทุกคนต่างให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของศาลเจ้ามาโดยตลอด แต่ด้วยกาลเวลาอันยาวนานทำให้ปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันของผ้าทรงเปลี่ยนแปลงไป โดยจำนวนผ้าทรงทั้งผู้ชายและผู้หญิงได้มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้กิจกรรมในช่วงงานประเพณีกินเจ จะเน้นที่การปรากฏตัวขององค์เทพในร่างของผ้าทรงที่ทำการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ให้เกิดความอัศจรรย์ เพื่อการสร้างพลังร่วมให้ผู้คนเกิดความเชื่อ และสนับสนุนกิจกรรมงาน

ประเพณีของศาลเจ้า รวมทั้งเพื่อผลประโยชน์ด้านรายได้จากการท่องเที่ยว สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของเสาวภา ไพบูลย์วัฒน์, 2543 การมีชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นความเข้มข้นของเชื้อชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้รับการถ่ายทอดในแต่ละรุ่น ความตั้งใจและความสนใจทั้งผู้ให้และผู้รับการถ่ายทอด และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมนั้น ๆ แต่ด้วยระยะเวลาของการประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งที่ใช้เวลาไม่มากนัก รวมทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนคนเชื้อสายจีนที่มีจำนวนลดลง และลักษณะของครอบครัว ที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนมากขึ้น ทำให้การได้รับการถ่ายทอดพิธีกรรมในลักษณะของการซึมซับทางวัฒนธรรมมีน้อยลง นอกจากนี้การกลมกลืนภายในของสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชนที่เป็นกลไกที่สำคัญด้วย ถึงแม้ว่าความเชื่อและ พฤติกรรมที่แสดงออกในคนรุ่นต่อ ๆ มาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากยังคงเป็นสิ่งที่มีความหมายในการสนองตอบแก่ตนเองและชุมชนทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ และด้านจิตใจ ตัวอย่างเช่น ความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมกินผักในยุคการท่องเที่ยวที่ยังคงมีความเชื่อในอดีตอยู่บ้าง แต่ก็มีส่วนปรุงแต่งเพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีการผสมผสานด้วยกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความหลากหลายและมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของรพีมี สวพรรณ ลิ้มปิติ, 2544

สรุปผลการวิจัย

ประเพณีกินผักของจังหวัดภูเก็ต เกิดจากการอพยพมาของคนที่เข้ามาในจังหวัดภูเก็ต เมื่อคณะวีจจากประเทศจีนมาเปิดการแสดง ณ หมู่บ้านในภูเก็ต เกิดโรคภัยไข้เจ็บในหมู่บ้าน ประเพณีกินผักจึงถูกยกขึ้นมาประกอบเป็นพิธีอย่างง่ายโดยคณะวีจ เพื่อขอขมาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของจีนโบราณ เกิดเป็นเทศกาลกินผักที่ถือปฏิบัติกันมาจนปัจจุบัน โดยมีผ้าทรงหรือบุคคลที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าจีนเป็นสื่อกลางที่ดำเนินพิธีกรรม ผ้าทรงมี 3 ประเภทได้แก่ ผ้าทรงชาย คือ ผู้ชายที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเทพเจ้าจีนชาย ผ้าทรงหญิง คือ หมายถึง ผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเทพเจ้าจีนหญิง และผ้าทรงพิเศษ คือ เพศสภาพของผ้าทรงไม่ตรงกับเพศของเทพเจ้าจีน เช่น เทพเจ้าจีนชายประทับร่างผ้าทรงผู้หญิง เทพเจ้าจีนหญิงประทับร่างผ้าทรงผู้ชาย สาเหตุของการเป็นผ้าทรง ได้แก่พระจัน คือ การที่เทพเจ้าจีนเข้าสู่ร่างของผู้ที่ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าจีน โดยผู้ที่ถูกเลือกไม่รู้ตัว สามารถแบ่งสาเหตุหลักของพระจันได้ดังนี้ เพื่อต้องการต่อดวงชะตาให้คนที่ชะตาขาด แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องตาย เทพเจ้าจีนจะเข้าประทับร่างทรงเป็นการช่วยเหลือต่ออายุให้ และคนที่มิเทพเจ้าจีนคุ้มครอง หรือบ้านที่มีการสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษ ต้องให้ลูกหลานรับช่วงต่อ โดยมีขั้นตอนของการประทับร่างทรงได้แก่ การไหว้เทพเจ้า การชำระร่างกายโดยการนำเอากระดาษเงิน หรือกระดาษเงินกระดาษทองมาจุดไฟ จากนั้นนำมานวรอบศีรษะ แขน ขา และรอบตัว การประทับร่างทรง การสวมใส่เครื่องแต่งกาย การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธียกเสาโกเต้ง พิธีแก้ไยโยชโยส่า พิธีอัญเชิญหล้าเต๋อปักเต๋า พิธีอ้วกั๊ง เป็นต้น รวมถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์ของผ้าทรง และการลาพระ บริบทก่อนการประทับทรง ผ้าทรงจะดำเนินชีวิตโดยปกติ แต่เมื่อเทพเจ้าจีนจะเข้าประทับทรงอาการจะเกิดขึ้นกับผ้าทรงทันทีที่ได้ยินเสียงกลองที่ประกอบพิธีกรรม ตีดังขึ้นเรื่อย ๆ หัวใจและร่างกายจะมีอาการสั่น มีลมออกจากร่างกาย หนาวเย็นมือและเท้า ตามมาด้วยมองอะไรไม่เห็น ควบคุมตัวเองไม่ได้ เป็นต้น บริบทระหว่างการประทับทรงในขณะประทับทรง ผ้าทรงจะมีกริยาท่าทางที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น เสียงพูดอาจจะแหบเครือ หรือมีเสียงที่ห้าว หัวเราะเสียงดังลั่นราวกับนกรบจีนสมัยโบราณ กริยาท่าทางก็จะดูแข็งกระด้าง แสดงความมีอำนาจ หรือดูตัน บางครั้งอาจแสดงท่าทางด้วยการกระแทก กระโดด หรือ ร่ายรำ ตัวสั่นสะท้าน สายหน้าไปมา มือเกร็งสั่นตลอดเวลาที่สื่อให้เห็นถึงความแตกต่างจากบุคคลปกติทั่วไป เมื่อประทับทรงร่างของผ้าทรงจะวิ่งไปที่หน้าแท่นบูชา ข้อปฏิบัติของการเป็นผ้าทรงจะต้องรักษาความสะอาดของร่างกาย รักษาศีล 5 และประพฤติตนดีทั้งกายและใจ การศึกษาจำนวนผ้าทรงของในปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2560 โดยมีศาลเจ้าจำนวน 5 แห่งดังนี้ ศาลเจ้าช้วยบุนต่องในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงชาย 58 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 29 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรง 87 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงชาย 62 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 42 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรง 104 คน และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงชาย 62 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 43 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวน 105 คน ศาลเจ้าเจ่งอ่องในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงชาย 81 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 18 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรง 99 คน ปีพุทธศักราช 2559 มีจำนวนผ้าทรงชาย 86 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 21 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรง 107 คน และปีพุทธศักราช 2560 มีจำนวนผ้าทรงชาย 87 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 23 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรง 110 คน ศาลเจ้าจ้วยตู่เต้าโบ้กั๊ง ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนผ้าทรงชาย 712 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 351 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรง 1,063 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงชาย 804 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 415

คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรง 1,219 คน และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงชาย 896 คน มีจำนวนผ้าทรงหญิง 452 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรง 1,348 คน ศาลเจ้าหลิมฮู้ไ้ซู่ ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงชาย 209 คน รวมในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรง 209 คน ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงชาย 219 คน รวมในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรง 219 คน และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนผ้าทรงชาย 220 คน รวมในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรง 220 คน และแนวโน้มของผ้าทรงในปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2560 พบว่ามีอัตราที่เพิ่มขึ้นในทุกปีดังนี้ ศาลเจ้าซุ่นบุนตอง มีจำนวนผ้าทรงในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 29.39 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 35.14 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 35.47 ศาลเจ้าเจ่งอ่อง ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.32 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 33.86 และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 34.82 ศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าโป้แก้ง ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 1,063 คน คิดเป็นร้อยละ 29.28 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 1,219 คน คิดเป็นร้อยละ 33.58 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 1,348 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 ศาลเจ้าหลิมฮู้ไ้ซู่ ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 ปีพ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 33.79 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 33.96 และศาลเจ้าปางเหลียงเต้าโป้แก้ง ในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 31.74 ปี พ.ศ.2559 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 และปี พ.ศ.2560 มีจำนวนผ้าทรงจำนวน 419 คน คิดเป็นร้อยละ 35.76 ปัจจัยที่ส่งผลให้แนวโน้มของผ้าทรงเพิ่มขึ้น คือ ปัจจัยด้านสังคม การปลูกฝังและการอบรมขัดเกลาภายในครอบครัวทำให้ลูกหลานของชาวจีนได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความกตัญญูต่องานที่ต่อบรรพชน และเนื่องด้วยประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตมีคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมาก กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในรุ่นต่อมาได้เป็นแกนนำหลักของชุมชนในการจัดพิธีกรรมจวบจนถึงปัจจุบัน บทบาทและการดำรงอยู่ของผ้าทรงนั้นพบว่า การดำรงอยู่ของผ้าทรงที่ผ่านมาก่อเกิดจากการนำเอาความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนา มาเชื่อมโยงกันและประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ โดยอาศัยหลักการความอยู่รอดของชาวจีนและความสอดคล้องกับทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยรวม ด้วยกาลเวลาอันยาวนานทำให้ปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันของผ้าทรงเปลี่ยนแปลงไป โดยจำนวนผ้าทรงทั้งผู้ชายและผู้หญิงได้มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้กิจกรรมในช่วงงานประเพณีกินเจ จะเน้นที่การปรากฏตัวขององค์เทพเจ้าจีนในร่างของผ้าทรงที่ทำการแสดงอิทธิฤทธิ์ ต่าง ๆ ให้เกิดความอัศจรรย์ เพื่อการสร้างพลังร่วมให้ผู้คนเกิดความเชื่อ และสนับสนุนกิจกรรมงานประเพณีของศาลเจ้า

บรรณานุกรม

- ก้องเกียรติ พึ่งสงวน. (2561). กินเจภูเก็ต. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=oeb8uimjK0Y&t=281s>
- จิรายุทธ์ สงวนสินธ์. (2561). ประเพณีแห่งพระ" ครั้ทธาในช่วงเทศกาลกินเจเมืองภูเก็ต. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1XnXc615GH0&t=1s>.
- เฉลิมชัย อันพล. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.
- ชะลอ อรรถธรรม. (2561). การก่อตั้งศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ต. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=rmpQ2Z5gxKo>
- ไชยยุทธ ปิ่นประดับ. (2561). ประเพณีกินผัก จังหวัดภูเก็ต, สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.phuketvegetarian.com/history>
- ทวีพร พฤชาภิรักษ์. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.
- ทศพล อุดมทรัพย์. (2562). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.
- ธนส์ สวีพัฒน์หัตถ์. (2549). เทศกาลกินเจในเดือนเก้า (วิทยานิพนธ์).
- บุญโชค ศิริวัฒน์. (2561). กินเจภูเก็ต สารคดี แสงแห่งศรัทธา บนแผ่นดินพญามังกรทะเล. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=oeb8uimjK0Y&t=281s>
- บุญเชิด เหลือมใส. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.
- ประเสริฐ พักทองผล. (2561). การก่อตั้งศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ต. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=rmpQ2Z5gxKo>
- พงษ์เทพ ทรงคุณ. (2561). ผ้าทรง ความลึกลับแห่งศรัทธา. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.posttoday.com/social/local/55255>

พงษ์ศักดิ์ ยวนเศษ. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). กินเจ. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก<http://www.horapa.com/content.php?Category=Tips&No=663>

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2561). เทพและความเชื่อของชาวจีนใน พลิกตำราต้นเค้า 50 แฉ่. กรุงเทพฯ: ประชาชาติธุรกิจ.

พลัญจ์ จันทรโสภณ. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.

พิสิษฐ์ คุณสงส์. (2561). หัวใจสำคัญของประเพณีถือศีลกินผัก. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=T249pXIPLTY>.

รพีมี สวพรรณ ลิมปิติ. (2544). การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์).

วิรัตน์ แก้วแทน. (2537). การศึกษาประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนใน อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์).

สันติกร พรพระสงค์. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.

สมคิด รักชาติ. (2561). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.

สมชาย เตือนแจ้ง. ประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต. สืบค้น ตุลาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=gKuNuv-KKKk&t=501s>

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2542). การศึกษาพฤติกรรมการนับถือศาลเจ้า และประเพณีกินผัก/การถือศีลกินเจ ของประชาชนในพื้นที่ จังหวัด พังงา ภูเก็ต ตรัง กระบี่ และ ระนอง (วิทยานิพนธ์).

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2543). การศึกษาม้าทรงของศาลเจ้าใน จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดพังงา (วิทยานิพนธ์).

อรยา แซ่เอี้ยว. (2562). สัมภาษณ์โดย วัชรภรณ์ จีระเสถียร. ภูเก็ต.

เอวี่ลิน ลิป. (2536). ตำนานวัดและเทพเจ้าจีน. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.